

VÆLGERNES HOLDNINGER TIL 16-ÅRIGES VALGRET ER PÅVIRKELIGE

Et stort flertal af danske vælgere synes ikke, det er en god idé at sænke valgetsalderen til 16 år. Men resultaterne i en ny undersøgelse viser, at når der afholdes prøvevalg for de unge, er vælgerne mere positive over for at sænke valgetsalderen.

Af Erik Gahner Larsen, Klaus Levinsen og Ulrik Kjær

Siden 1978 har valgetsalderen i Danmark været 18 år. Spørgsmålet om, hvorvidt den skal sænkes yderligere, er imidlertid fortsat et tilbagevendende tema på den politiske dagsorden. Særligt blandt nogle af de danske ungdomspolitiske partier og organisationer har man gennem længere tid søgt at skabe en offentlig diskussion om at give valgret til de 16-årige.

Den offentlige interesse skal desuden ses i lyset af, at valgetsalderen de senere år også er blevet drøftet i en række andre europæiske lande, hvoraf flere lande, eksempelvis Østrig og Skotland, har sænket valgetsalderen til 16 år.

Både offentlige og videnskabelige diskussioner vidner om, at der hersker stor uenighed om, hvorvidt det er en god idé at sænke valgetsalderen til 16 år. Modstandere af en valgetsalder på 16 år mener ikke, at de unge er tilstrækkeligt politisk modne til at få stemmeret. Diskussionen om modenhed handler typisk om de unges vidensniveau, deres interesse og engagement samt spørgsmålet om, hvorvidt de lettere lader sig påvirke af deres omgivelser end ældre borgere.

Et andet væsentligt tema handler om aldersgrænserne og de ulemper, der kan være forbundet med, at valgetsalder og myndighedsalder er forskellige. Endelig

fremhæves undertiden usikkerheden om de langsigtede politiske konsekvenser af en nedsættelse, herunder om det samlede vælgerkorps ville rykke mere til højre eller til venstre, hvis man inkluderer de 16-17-årige.

Prøvevalg for de unge

Diskussionen om, hvornår man er gammel nok til at tage del i demokratiet, er med andre ord ikke en ny debat, og holdningerne til spørgsmålet varierer blandt politikerne. En ændring af valgretsalderen forudsætter dog også, at vælgerne tilslutter sig et forslag til en grundlovsændring.

Trods den offentlige og politiske debat om emnet findes der imidlertid få undersøgelser af vælgernes holdninger til valgretsalderen, og vores viden om, hvilke faktorer der i dag har indflydelse på holdningerne til valgretsalderen, er begrænset. I et projekt om unges valgret har vi derfor sat fokus på disse spørgsmål og desuden undersøgt, om prøvevalget, der blev afholdt for unge 16-17-årige i forbindelse med kommunalvalget i 2009, har påvirket vælgernes holdninger til en nedsættelse af valgretsalderen.

Prøvevalget var et projekt, som blev gennemført af Dansk Ungdoms Fællesråd i samarbejde med Kommunernes Landsforening i perioden frem til kommunalvalget i 2009. Det overordnede formål var at styrke de fremtidige vælgere engagement i det lokale demokrati samt bidrage til den offentlige debat om en mulig nedsættelse af valgretten til 16 år. Projektet blev gennemført i 31 af landets 98 kommuner og bestod af en række forskellige lokale arrangementer om demokrati og politik, hvor bl.a. skoler og uddannelsesinstitutioner deltog. Projektet udmundede i et valg, hvor alle 16-17-årige havde mulighed for at afgive deres stemme – på den samme måde som ved et rigtigt valg, men uden, at deres

stemmer blev talt med i det officielle kommunalvalg den 17. november.

Set ud fra et pædagogisk og dannelsesmæssigt perspektiv er den grundlæggende idé ved denne type arrangementer, at de unge lærer noget om, hvordan parlamentariske valg fungerer i praksis ved at prøve det selv.

Kan vælgerne påvirkes?

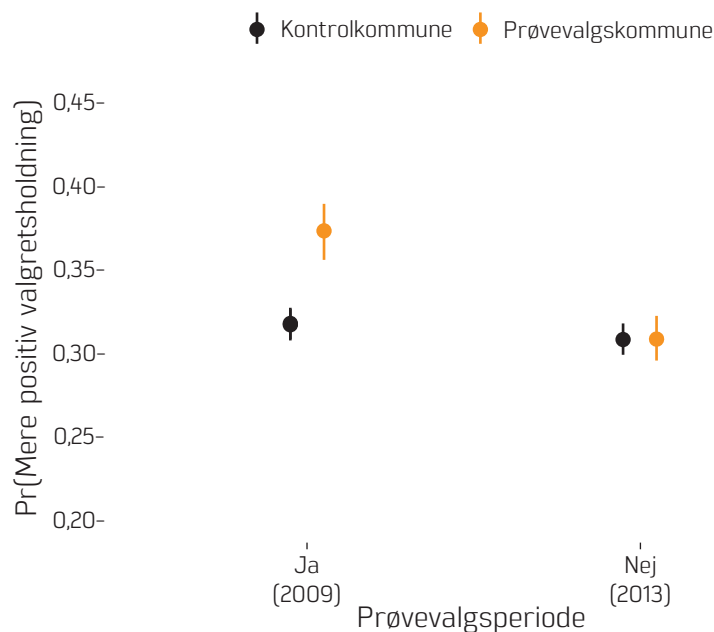
Vores analyser viser, at der hos danske vælgere findes en udbredt modstand mod en nedsættelse af valgretsalderen. I 2009 var det blot 15%, som enten var noget eller meget enige i, at det ville være en god idé at sænke valgretsalderen til 16 år, og i 2013 var det kun 10%. Samlet set er der således ikke meget, der tyder på, at vælgerne er blevet mere positive over for en nedsættelse af valgretten.

Eftersom mange af aktiviteterne i forbindelse med prøvevalget netop fandt sted i nogle af landets kommuner og ikke i andre, var det muligt, ved hjælp af de kommunale valgundersøgelser, at sammenligne holdningerne i kommuner med og uden prøvevalg. Dette især, fordi kommuner med og uden prøvevalg på en lang række andre forhold var sammenlignelige netop med undtagelse af, at der blev afholdt prøvevalg.

Undersøgelserne blev gennemført i forbindelse med kommunalvalget 2009, hvor der var prøvevalg, og igen ved kommunalvalget i 2013, hvor der ikke var prøvevalg i nogen af kommunerne.

Som det fremgår af figuren på næste side, viser resultaterne fra undersøgelsen, at vælgere, som kommer fra kommuner, hvor der blev afholdt prøvevalg, var mere positive over for en nedsættelse af valgretsalderen til 16 år i 2009. Figuren viser imidlertid også, at den positive effekt ikke er vedholdende. I 2013 er der ikke længere forskelle i vælgernes holdninger på tværs

FIGUR 1.

Note: Figuren viser sandsynligheden for, at en borger har en mere positiv holdning til en sænkelse af valgets alderen. Borgere i prøvevalgskommuner under prøvevalget i 2009 havde således en større sandsynlighed for at have mere positive holdninger til en sænkelse af valgets alderen.

af kommunerne, hvilket også indikerer, at forskellene i 2009 ikke skyldes andre lokale og ikke-observerede forhold.

Når de unge 16-17-årige får mulighed for at deltage – endda i et valg, hvor deres stemmer ikke tælles med – viser vores analyser, at folk bliver mere positive over for idéen om at inkludere denne gruppe i vælgerkorpset.

Ældre på højrefløjen stejler mest

Det er vigtigt at fremhæve, at vælgernes holdninger til valgetsspørgsmålet også er systematisk relateret til andet end prøvevalg. Nærmere undersøgelser af individuelle og sociale faktorer viser således, at flere forhold spiller en rolle for vælgernes holdninger til en nedsættelse af valgets alderen.

Analyserne viser for det første, at de ældste vælgere er blandt de mest skeptiske over for en nedsættelse af valgetten til 16 år. For det andet spiller folks ideologiske og partimæssige sympatier også en væsentlig rolle. Blandt vælgere på højrefløjen er modstanden mod en nedsættelse af valgets alderen betydelig større end hos vælgere på venstrefløjen. Set i lyset af både historiske og aktuelle debatter om valgets alderen er dette ikke overraskende, da det overvejende er politikere til venstre for midten, som har været initiativtagere til politiske forslag om udvidelser af valgetten.

Selvom der er relativt stor modstand mod en nedsættelse af valgets alderen blandt danskerne – og det dermed er tvivlsomt, at valgets alderen nedsættes

inden for den nærmeste fremtid – er resultaterne interessante, fordi de viser, at selv mindre projekter og begivenheder, der sigter mod at inkludere de unge i demokratiet, kan påvirke folks holdninger

til valgretten. Vælgernes holdninger til valgretsspørgsmålet er således ikke upåvirkelige, men vil i fremtiden kunne påvirkes af politiske initiativer og debatter, der fokuserer på den demokratiske inklusion af unge.

Litteratur:

Erik Gahner Larsen, Klaus Levinsen & Ulrik Kjær (2016). Democracy for the youth? The impact of mock elections on voting age attitudes. *Journal of Elections, Public opinion, and Parties*, 26(4), 435-451.